

פרשת משפטים

והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע (כא, ו)

כידוע, מדובר באדם שנמכר בגנבתו או שמכר עצמו לעבד, ואינו רוצה לצאת לחפשי לאחר שש שנים.

רוצעים דוקא את אזנו, משום: "אזן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנב, והלך וגנב, תרצע, ואם מוכר עצמו, אזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו, תרצע".

ולכאורה, אם זו הסבה לרציעה, מדוע רוצעים את אזנו של הגנב רק לאחר שש שנים, ולא מיד לאחר שנתפס בגנבתו? ומדוע דוקא על הדלת או על המזוזה? רבי בן ציון סנה ממאנסי באר את הדברים על פי משלו הידוע של ה"שערי תשובה" (שער א אות ב): אסירים שישבו בכלא, חפרו חפירה, יצרו לעצמם מנהרה, וברחו דרכה כולם אל החופש.

רק אחד מהם נותר בכלא ולא ברח אתם.

"בא שר בית הסהר וראה מחתרת חתורה והאיש ההוא עודנו עצור, ויך אותו במטהו.

אמר לו: קשה יום! הלא המחתרת חתורה לפניך ואיך לא מהרת להמלט על נפשך?" ויש להבין: מדוע כעס עליו השומר? איזו רעה עשה האסיר בכך שלא ברח? התשובה היא, שבזה שהוא לא ברח - מראה האסיר שלא אכפת לו שהוא בכלא.

הנמשל של ה"שערי תשובה" מדבר על עשרת ימי תשובה, שבהם מוטל על האדם לנצל את ההזדמנות - את החובה ואת הזכות לחזר בתשובה, בעת שהמחותרת חתורה לפניו, ששערי תשובה פתוחים.

אף את ענין עבד עברי נתן להבין על פי משל זה: רוצעים את אזנו דוקא על הדלת, כרמז על כך שהדלת היתה פתוחה לפניו - הוא סיים שש שנות עבדות, ויכול היה לצאת לחפשי, אך הוא לא רצה לצאת! ומכאן גם התשובה לשאלה מדוע לא רצעו את אזנו מיד לאחר שגנב, אלא רק אחרי שש השנים: מכירתו לעבד היתה אמורה להיות עונש עבורו, אך בכך שהוא אינו רוצה לצאת, הוא מראה בעליל שאין במכירה זו כל עונש עבורו.

רציעת האזן היא, אפוא, עונש גם על הגנבה שבצע.

"אך אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא" (כא, כא) ישנם אנשים שבאים להתפלל בבית הכנסת ביום הכפורים ובראש השנה, אך תפלתם נסבה על פרנסה, ורק על פרנסה.

הם רוצים כסף, וכסף וכסף.

הם אינם מבקשים בתפלתם על רוחניות, לא 'בוער' להם במיוחד לבקש מחילה על העוונות, והמלכת ה' ממש לא מעניינת אותם.

רק כסף.

תפלה שכזו - אומר "ילקוט הגרשני" - "לא תענה, והדבר נרמז כאן בפסוק: "אם יום - " זה יום כפור, " או

פרשת משפטים

יומים - " אלו ב' ימים של ראש השנה, יעמוד בהם האדם בתפלה רק על כסף, אזי "לא יקם כי כספו הוא"
- לא תתקבל תפלתו ולא תתקים בקשתו, כי רק כסף בקש...

מקור: הרב שלמה לוינשטיין שליט"א